

Havaalanı Personeli Sertifika Eğitimlerinin Önemi: SHT/HAD Kapsamında Eğitim Yetkilendirme ve Planlama Akış Şeması

Importance of Airport Personnel Certification Training: Training Authorization and Planning Flow Chart within the Scope of SHT/HAD

Sedef Yarıcı¹, Vildan Durmaz², Ebru Yazgan³

¹Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivil Havacılık Yönetimi Bölümü, Eskişehir, TÜRKİYE

²Eskişehir Teknik Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havacılık Yönetimi Bölümü, Eskişehir, TÜRKİYE

³Eskişehir Teknik Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Uçak Gövde ve Motor Bölümü, Eskişehir, TÜRKİYE

Başvuru/Received: 21/11/2022

Kabul / Accepted: 28/12/2022

Çevrimiçi Basım / Published Online: 31/12/2022

Son Versiyon/Final Version: 31/12/2022

Öz

Havaalanı faaliyetleri teknik donanımlı, sertifikalı personelin ön planda olduğu havayolu taşımacılığı sektörünün önemli alt sistemlerinden birini oluşturmaktadır. İnsan kaynağının etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesinde hizmet içi personel eğitimi kritik bir öneme sahip olup işletme faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkilemektedir. Bu eğitimlerin gerçekleştirilmesi havaalanı faaliyetleri için hem yasal hem operasyonel açıdan gerekli bir durumu ortaya koymaktadır. Havaalanları gelişen teknoloji ile birlikte, değişen iç ve dış çevre koşullarına uyum göstermek zorundadır. Bu sebeple, güncel bilgilerle desteklenerek kurum içerisinde faaliyet gösteren personelin gerekli eğitimleri alması zorludur. Bu çalışmada, havaalanı operasyonlarının her aşamasında farklı statülerde bulunan personele alanlarına ilişkin eğitim vermek için yetki alınması ve eğitim sürecinin işleyişini adım adım açıklayan akış şeması, mevcut mevzuat ve bu alanda çalışan uzman kişilerin görüşleri alınarak geliştirilmiştir. Geliştirilen akış şeması ile sertifikalı eğitimlerin verilmesine ilişkin yetkilendirilme sürecini ele alan ilgili ulusal düzenlemeleri anlama kolaylığı amaçlanmış ve bu eğitim yetkisini almak isteyen diğer örgütler için farkındalık oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler

“İnsan Kaynakları, Havaalanı Personeli, Sertifika Eğitimleri, Akış Şeması”

Abstract

Airport activities constitute one of the important sub-systems of the air transport sector, where technically equipped and certified personnel training has a critical importance in the effective and efficient management of human resources and positively affects the sustainability of business activities. The realization of these trainings reveals a necessary situation for airport activities, both legally and operationally. Airports have to adapt to changing internal and external environmental conditions with the developing technology for the personnel operating in the institution to receive the necessary training, supported by up-to-date information. In this study, the flow chart, which explains step by step the operation of the training process and obtaining authorization to provide training to the personnel in different statuses at every stage of airport operations, was developed by taking the opinions of the current legislation and experts working in this field. With the developed flow chart, it was aimed to facilitate understanding of the relevant national regulations that deal with the authorization process for the delivery of certified training and awareness was created for other organizations that want to obtain this training authorization.

Key Words

“Human Resources, Air Staff, Certificate Training, Flow Chart”

1. Giriş

Eğitim, işletmeler için insan kaynakları uygulamalarının en başında yer alan önemli faktörlerden birisidir. Küreselleşme ile birlikte artan rekabet koşullarında işletmeler, başarılı olmak için, bilgi ve becerileri ile donatılmış, kendi amaçlarını eğitim örgütünün amaçları ile birleştirerek yeni bir iş gücüne sahip olmayı gerektirmekle birlikte bireylerin işe girdikten sonra kendilerini geliştirebilecekleri örgütsel ortamı tercih etmektedir (Tabancalı & Korumaz, 2014). İnsan kaynakları, kritik görevlerde bulunan çalışanları özenle seçmesi, işe yerleştirilmesi, geliştirmesi ve takip etmesi gerekmektedir (Benligiray & Kurt, 2016).

Havacılık sektörünün değişen teknoloji ile birlikte hızla yansması, ekonomik koşullar, yeni bilgilerin çoğalması sonucunda bazı ihtiyaçları ortaya çıkarmıştır. Uluslararası kurallar ve bu kurallara bağlılık, üretimin çeşitliliği, hızlı teknolojik gelişmeler ve bu yaygın konuların başka eğitim kurumlarında yeterince yer almaması “havacılıkta hizmet içi eğitim” kavramını belirli bir sistem çerçevesinde yer almayı zorunlu kılmıştır (Küçükönel & Korul, 2002). Havacılık alanında gerçekleşen yenilikler ve dinamizm bu sektörde eğitim ihtiyacını sürekli arttırmaktadır. Şirketler artan personel, prosedür ve teknoloji karşısında çalışanlarına verdikleri eğitimleri de arttırmaktadır (Acarbay, 2016). Bilim ve teknolojinin artan hızlı gelişiminin sonucu, eğitime katılanların sayılarının artması ve en önemlisi eğitimin yaşam boyu sürdürülmesinin zorunlu bir hale getirmektedir (Erkeskin, 2001).

Havacılık sektörü için insan kaynağı önemli bir yere sahiptir. Uçak kazaları havacılık güvenliğini tehdit eden terör olayları insan hataları ve ihlallerinden kaynaklanabildiği gibi, yetenekli ve dikkatli personel tarafından fark edilip önlenebilmektedir. Pilot, kontrolör, uçak teknisyeni, dispeçer gibi çalışanlar hava taşımacılığını doğrudan etkileyen kritik rol oynayan lisanslı çalışanlardır. Bunun yanı sıra havacılık sektöründe yolcu taşımacılığı yapan havayollarının yer hizmeti, ikram, bakım, kargo, yakıt gibi örgütleri bulunurken, uçuş operasyonu sırasında uçağın kapısının açılması, yakıt ve bagajın uçağa yüklenmesi, uçağın emniyetli bir şekilde uçurulması, temizlik hizmetleri gibi bütün süreçlerde insan kaynağı önemli bir rol oynamaktadır (Benligiray & Kurt, 2016).

Havacılıkta insan hatası ölümcül sonuçlara yol açabilmektedir. İnsan performansı, bilgi işleme, davranışsal ve kişilik özellikleri ile ilişkilendirilerek bireysel faktörlerin yanı sıra organizasyonel ve küçük grup faktörleri de önemlidir (Küçük Yılmaz & Yazgan, 2018). Bundan sonraki bölümlerde havacılık eğitimleri ve önemi, havacılık eğitim kuruluşları, akış şemaları, akış şemalarıyla ilgili literatür çalışmaları ve havaalanı personeline eğitim verebilme yetkisinin nasıl alınıp personele eğitim verme akış şeması ile ilgili bilgiler verilecektir.

1.1.Havacılık eğitimleri ve önemi

Dünyada, havacılıkta söz sahibi olan başlıca otoriteler; Uluslararası Sivil Havacılık Organizasyonu (International Civil Aviation Organization, ICAO), Federal Havacılık Kurumu (Federal Aviation Administration, FAA) ve Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı'dır. (European Aviation Safety Agency, EASA). ICAO, dünyada uluslararası sivil havacılığın düzenlenmesi, geliştirilmesi ve güvenlik kalitesinin standartlaştırılması amacıyla 1944 yılında Birleşmiş Milletlerin bir temsilcisi olarak kurulmuştur. Buna ilaveten FAA, dünyada güvenli ve en verimli hava aracı sistemlerini oluşturmayı görev haline getirmiştir. EASA ise; günümüzde çok hassas bir konu olan çevrenin korunmasının ve güvenliğinin yüksek yaygın standartlar haline gelmesinde, başlıca Avrupa da olmak üzere tüm dünyada katkıda bulunan bir kurumdur. 1954 yılında Ulaştırma Bakanlığı bünyesinde kurulan “Sivil Havacılık Dairesi Başkanlığı”, Türkiye'nin sivil havacılık otoritesi olarak 1987 yılında “Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü” olarak günün koşullarına göre yeniden teşkilatlandırılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü; Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO), Avrupa Sivil Havacılık Konferansı (ECAC), Avrupa Havacılık Seyrüsefer Emniyet Teşkilatı (EUROCONTROL) ve Avrupa Havacılık Otoriteleri Birliği (JAA) Joint Aviation Authorities üyesidir. Fakat JAA' in işlevi sona erip yerini EASA' ya bırakmıştır. Türkiye, Avrupa Birliği'ne üye olmadığı için SHGM' de EASA' ya üye olamamaktadır. Buna karşın JAA/EASA gereklilik ve kuralları SHGM tarafından uygulanarak ulusal yönetmeliklere dönüştürülmektedir. Bu çerçevede havacılık faaliyetleri ulusal ve uluslararası mevzuata uygun olarak sürdürülmektedir (Atasoy, 2016). Eğitimde kullanılması gereken uçakların özellikleri, ulusal ve uluslararası otoriteler tarafından belirlenmektedir.

Bir ülkede sosyal ve ekonomik olarak gelişmişlik düzeyi eğitim kurumları ile ilişkilidir. İş hayatında teknolojik gelişmelerle birlikte insana yapılan yatırımlar stratejik olarak insan kaynağının önemini git gide arttırmaktadır. Havacılık sektörü, ülkemizde hızlı bir gelişim gösteren sektör olmasına rağmen, yapısal değişikliğin öne planda tutularak rekabet koşullarının yüksek nitelik taşıdığı göstermektedir. Bu nedenle, havacılık sektöründe yer alan personelin belirlenen faaliyetleri yürütmesi açısından ulusal ve uluslararası mevzuatlara göre çok iyi eğitilmiş personelden oluşması gerekmektedir.

Havacılık eğitimlerinin önemi, teknolojinin gelişmesiyle birlikte ilgili mevzuatlar ve uygulanacak prosedürlerin departmanlarda kullanılacak nesnelere tanınmasına ve işleyişine yönelik eğitimler alması gerekmektedir. Bunun için kullandıkları nesnelere tanınması bir süreçtir ve bunun en önemli hususu insanların yalnızca gördükleri ve öğrendikleri cisimleri tanıyabilmesidir. Bu yetenek eğitimlerle geliştirilebilmekle birlikte personelin eğitilmesine ilişkin eğitim programları oluşturulabilmektedir (Kaya & Kartal, 2021).

İnsan kaynağı ihtiyacının giderilmesi konusunda en önemli yeri şüphesiz eğitim almakta ve bu eğitim kurumları ile sektör arasında sıkı bir iş birliği sağlanması, ortaya çıkabilecek sorunların en az indirgenmesine önemli bir yer tutmaktadır (Korul & Küçükönel, 2003). Türkiye'de havacılık sektörünün gelişimine göre istihdam edilecek personelin nitelik ve nicelik açısından yetersiz kalmaması, personelin niteliklerinin uluslararası standartlara yeterince kavuşturulmak istenmesi eleman yetiştirme görevini üstlenmiş eğitim

kurumlarının sorumluluğu ve önemini büyük ölçüde arttırmıştır. Uluslararası Sivil Havacılık Örgütünün (ICAO) Personel Lisanslama (Annex 1) ekine göre, yalnızca uçuş mürettebatı (pilotlar, seyrüseferciler, uçuş mühendisleri ve radyo operatörleri), uçak bakım personeli, dispeçerler, hava trafik kontrolörleri, istasyon operatörleri ve meteoroloji personeli için lisans alma zorunluluğu bulunmaktadır. Eurocontrol'un ESARR5 uygulamasıyla, hava trafik yönetimi hizmetlerinde emniyeti gerektiren noktalarda görev yapan mühendis ve teknik personel için lisans olmasa da lisansa yakın nitelikte eğitim ve bilgi şartları getirilmiştir. ICAO Annex 1, havacılık personelinin en az bilgi gereklerini ve diğer asgari koşullarını ortaya koyan üst düzey kurallar bütünüdür (İşler, Demir, & Üstün).

Çalışanlara verilmesi gereken eğitimler, ulusal ve uluslararası sivil havacılık otoritelerince belirlenmiş lisans, yetkilendirme ve sertifikasyon süreçleri içerisinde içerik, süre, denetleme ve yenileme prosedürleri olarak netleştirilmiştir (Can, 2008). Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu "Havaalanları Dairesi Eğitim Talimatı"nın amacı, havaalanı standartları ve emniyeti, heliportlar, yer hizmetleri, terminal işletmeciliği, havaalanında havaaracına tesis ve/veya tankerle akaryakıt ikmal hizmeti ve ikram üretim hizmeti konularında eğitim veren kuruluşların eğitim faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek ve bu alanlarda çalışan sivil havacılık işletmesi personelinin alması gereken eğitimleri belirlemektir (SHGM, 2018). *Havaalanları Dairesi Eğitim Talimatı (SHT-EĞİTİM/HAD)*'na havaalanı standartları ve emniyeti eğitimi için bilgiler verilmekte ve eğitim tablosu aşağıda gösterilmektedir. "+" ile gösterilen sembol "alınması zorunlu eğitim", "(+)" ile gösterilen sembol ise "kişinin görev alanına girmesinden dolayı çalıştığı alan bu eğitimi almayı gerektiriyorsa, alınması zorunlu eğitim" olarak ifade edilmektedir.

Tablo 1. Havaalanı Standartları ve Emniyeti İçin Eğitim Tablosu

Eğitim Adı	Sınav Gerekliliği	Temel Eğitim Süresi (Saat)	Tazeleme Eğitim Süresi (Saat)	Yenileme Periyodu (Yıl)	Sorumlu Müdür	Havaalanı Yöneticisi	Emniyet Yöneticisi	SMS Koordinatörü	İlgili Personel
Havaalanı İşletmecileri için Emniyet Yönetim Sistemi	Yok	16	4	5	+	+	+	-	-
Havaalanı İşletmecileri için Emniyet Yönetim Sistemi	Var	30	12	5	-	-	-	+	+
Havaalanı Emniyeti ve İşlemi Temel Eğitimi	Var	30	8	5	-	+	+	-	-
Acil Durum Planlaması Eğitimi	Var	8	4	5	-	-	-	-	(+)
Havacılık Bilgi Yayınlarında Yayınlanması Gereken Havaalanı Bilgileri Eğitimi	Var	8	4	5	-	-	-	-	(+)
Pist Emniyeti ve Pist İhlallerini Önleme Eğitimi	Var	4	2	5	-	+	+	-	(+)
PAT Sahası Kontrolleri	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)
Mâniaların Kontrolü	Var	30	8	5	-	-	-	-	(+)
Görsel Yardımcılar	Var	30	8	5	-	-	-	-	(+)
Yabani Hayvanlarla ve Kuşla Mücadele	Var	8	4	5	-	-	-	-	(+)
Kurtarma ve Yangınla Mücadele	Var	120	60	1	-	-	-	-	(+)

Tablo 1 (devam). Havaalanı Standartları ve Emniyeti İçin Eğitim Tablosu

Eğitim Adı	Sınav Gerekliliği	Temel Eğitim Süresi (Saat)	Tazeleme Eğitim Süresi (Saat)	Yenileme Periyodu (Yıl)	Sorumlu Müdür	Havaalanı Yöneticisi	Emniyet Yöneticisi	SMS Koordinatörü	İlgili Personel
Pist Yüzey Şartları	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)
Kötü Hava Şartlarındaki Operasyonlar	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)
PAT Sahalarının Fiziki Özellikleri	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)
Hareket Kabiliyetini Kaybetmiş Uçağın Kaldırılması	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)
PAT Sahalarında Araç Kullanma	Var	6	3	5	-	-	-	-	(+)
PAT Sahalarındaki İnşaat Çalışmaları ve Almacak Önlemler	Var	4	2	5	-	-	+	-	(+)
Apron Yönetimi ve Apron Emniyeti	Var	4	2	5	-	-	-	-	(+)

*Havaalanı İşletmecileri İçin Emniyet Yönetim Sistemi Eğitimini alacak personel, temel ve tazeleme eğitimleri alır. 5 yılda bir eğitim almaları gerekmektedir. Eğitim sonunda sınav gerekliği olmayan personel sorumlu müdür, havaalanı yöneticisi ve emniyet yöneticisidir. SMS koordinatörü ve ilgili personel eğitim sonu değerlendirmesinde sınav gereklidir.

*Havaalanı Emniyeti ve İşletimi Temel Eğitimi alacak personel, temel ve tazeleme eğitimleri alır. 5 yılda bir eğitim almaları gerekmektedir. Eğitim alması gereken personel, havaalanı yöneticisi ve emniyet yöneticisidir. Eğitim sonunda sınava girmeleri gerekmektedir.

*Acil Durum Planlaması Eğitimi alacak personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Havacılık Bilgi Yayınlarında Yayımlanması Gereken Havaalanı Bilgileri Eğitimi personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Pist Emniyeti ve Pist İhlallerini Önleme Eğitimi alacak personel havaalanı yöneticisi, emniyet yöneticisi ve ilgili personelin görev alanına girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*PAT Sahası Kontrolleri eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Mâniaların Kontrolü eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Görsel Yardımcılar eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Yabani Hayvanlarla ve Kuşla Mücadele eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimdir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Kurtarma ve Yangınla Mücadele eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini her yıl eğitim alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Pist Yüzey Şartları eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Kötü Hava Şartlarındaki Operasyonlar eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*PAT Sahalarının Fiziki Özellikleri eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Hareket Kabiliyetini Kaybetmiş Uçağın Kaldırılması eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*PAT Sahalarında Araç Kullanma eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*PAT Sahalarındaki İnşaat Çalışmaları ve Alınacak Önlemler eğitimini alacak olan personel emniyet yöneticisi ve ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

*Apron Yönetimi ve Apron Emniyeti eğitimini alacak olan personel sadece ilgili personelin görev alanını girmesinden dolayı alması gereken zorunlu eğitimidir. Temel ve tazeleme eğitimlerini 5 yılda bir alır ve eğitim sonunda sınava girmesi gerekmektedir.

1.2.Havacılık eğitim kuruluşları

Türkiye’ sivil havacılık alanında pilot, uçak mühendisi, uçak teknisyeni, hava trafik kontrolörü, dispeçer, yer hizmetleri personeli, havaalanı işletmeciliği personeli ve kabin hizmetleri görevlisi gibi yetişmiş insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır (Odabaşoğlu & Eryılmaz, 2019). Havacılık sektörünün tasarımcı, eğitmeni, kullanıcı, bakım ve hizmet personeli gibi sektörde yer alacak kişilerin çok iyi eğitilmiş insanların yetiştirilmesi için havacılık eğitimi yapan kurumların Dünya standartlarında eğitim yapan kurumlar olması gerekmektedir (İşler, Demir, & Üstün). Sivil havacılık sektöründe yeterlik belgesi gerektiren personelin ihtiyaç duyduğu eğitimlere ait standartlar belirlenerek, bu personeli yetiştiren eğitim kuruluşları SHGM tarafından yetkilendirilmektedir. Yetkili Havacılık Eğitim Kuruluşları: Pilotların, Bakım Teknisyenlerin, Uçuş Harekât Uzmanların, Kabin Memurların, Havacılık Güvenliği Personellerin eğitim için yetkilendirilmiş kuruluşlardır.

Bir havaalanının eğitim vermeye yetkili olması için gerekli adımları atmış bir kuruluş olarak, hem literatüre hem de Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’ne katkı sağlaması için uzman görüşlerin yardımıyla akış şeması ile diğer kuruluşlara rehberlik etmesi beklenebilir. Türkiye’de havaalanları eğitimlerinin gereksinimi için ana referans Havaalanları Dairesi Eğitim Talimatı’dır (SHT-EGİTİM/HAD). Bunun yanında birçok talimata uyulması gerekmektedir (SHGM). Bu çalışmanın amacı havacılık işletmesi içerisinde personele eğitim vermek için yetki alınmasını ve eğitim süreci akış şeması ile geliştirilmiş, uzman kişilerin görüşleri alınarak düzenlenmiştir.

2. Akış Şemaları

Akış şemaları, bir iş ya da üretim sürecinin, organizasyon şemasının veya resmi bir yapının grafik olarak temsilidir. Problem çözme teknikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bir sürecin tüm adımlarını görsel olarak ifade edilmesini sağlamasından dolayı kolay anlaşılabilir. Seri eylemlerden oluşan süreçlerin, en iyi gösterimi yalnızca görevleri akış şemaları aracılığıyla olabilmektedir. Özellikle planlama aşamasında, zorlukların tespit edilmesine ve gerekli önemlerin alınmasına yardımcı olmaktadır. Akış şemalarının amacı, ilgili herkesin kolay bir şekilde anlayabileceği ve kullanabileceği bir resim çizerek süreçlerin grafiksel olarak gösterimini sağlamaktır. Bu özellikler, akış şemalarının anlaşılması, analizi ve optimizasyonu için iyi bir temel oluşturmasını sağlamaktadır (Küçük Yılmaz & Yazgan, 2018).Bu çalışmada havaalanına eğitim yetkisi alma ve havaalanı personelinin eğitim sürecini kapsayan kuruluşun onay için havacılık yönetmeliği için geliştirilmiş akış şeması ele alınmıştır. Eğitim yetkilendirme sürecinden elde edilen bilgilerden yola çıkılarak eğitim verme yetkisinin onaylanması için havacılık talimatı gereği izlenmesi gereken yol gösterilmiştir. Uzmanların görüşleri alınarak nihai hale getirilmiş, akış şeması oluşturulurken onay süreci ile ilgili yapılması gereken bütün faaliyetler incelenmiştir.

2.1.Akış şemaları ile ilgili literatür çalışmaları

Akış şeması ile ilgili literatür çalışmalarında Yazgan ve Küçük Yılmaz (2018), literatürde çeşitli alanlarda akış şemalarının geliştirildiğini öne sürerek, jinekolojik onkoloji, perinatal dönem sorunları genital enfeksiyonlar, aile planlaması ve menopoz dönemi sorunlarına yönelik hemşirelik uygulamalarına ilişkin akış şemaları geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda akış şemaları ile ilgili katılımcıların

görüşleri alınarak revizyon yapılmış, uygulama öncesi ve sonrasında akış şeması sürecine ilişkin katılımların görüşleri alınarak her iki ölçüm arasındaki farkın etkili bir şekilde değerlendirildiği ve akış şemaları lehine inançlarının arttığı istatistiksel olarak görülmüştür.

Usta, Gençoğlan ve Gençoğlan(2019), Sulama otomasyonu sistemlerinin tasarımında kullanılabilir iş akış şemalarının oluşturulması ile sulama programını hazırlayarak sistem bileşenleriyle sulama suyunun etkin kullanımını sağlamak, işçiliği ve üretim maliyetlerini azaltmayı amaçlayarak iş akış şemalarını oluşturmuştur.

Karaer (2020), Nicel analiz problemlerinin öğretiminde akış şemalarının kullanılmasında yönelik öğretmen adaylarının görüşleri ile analitik kimya II dersindeki nicel analize problemlerinin öğretiminde akış şemalarını kullanabilir olduğunu göstermek ve kullanılmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Doğan Merih ve Kömürcü (2015), Perinatal hemşirelik uygulamalarına ilişkin akış şemalarının geliştirilmesi ve kliniğe uyarlanması ile tek gruplu yarı deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Koç, Koç ve Kokangül (2015), Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi organizasyon şeması-optimizasyonu ve simülasyonu: hazırlık aşamasında Türkiye’de birçok fakültenin iş akış şemalarının olduğu fakat iş akış örgütlenme şeması organizasyonuna ait optimizasyon çalışması bulunmadığı için elde edilen veriler doğrultusunda iş akış şeması geliştirmiştir.

Yalçın (2017), Havalimanı yolcu terminallerinde mekânsal deneyim haritaları: bir yolculuk, iki havalimanı çalışmasında öznel bir mekânsal deneyim haritası çıkartılarak yolculuk gereği iki havalimanını içeren deneyimlerinin ardışık olarak yaşandığı süreçte gerçekleşerek her iki havalimanı da yolculuğa odaklanarak geliş ve gidiş akışlarını deneyimlemiştir.

Gürgün, Koç ve Atabay (2022), Yapı bilgi modellemesi kullanımının sürdürülebilirlik yeşil bina projeleri üzerine etkilerinde yapı bilgi modellemesi kullanımının avantajları etkili oldukları proje aşamalarına göre değerlendirip bu aşamalarda yapı bilgi modellemesinin inşaat projelerinin maliyet, süre, kapsam ve kalite kısıtlarına sağladığı katkılarını irdelemiştir.

Küçük Yılmaz ve Yazgan (2018), Kurumsal performans yönetim: organizasyona özel akış şeması sürecinde yöneticilerin performanslarını iyileştirmek için etkili ve strateji yol aradıklarını itibar ve stratejik göstergeleri içeren bir yetkilendirme ve bu yetkinin uygulanması ve kullanılmasında yöneticilerin karar verme sürecine yardımcı olmaktadır.

Yazgan ve Küçük Yılmaz (2018), Havacılık eğitimi süreç yönetiminde uçak tipi eğitim için akış şeması tasarlamada sivil havacılık sektörünün gelişmesinde eğitim yönetiminin kritik bir öneme sahip olduğunu, kurumsal kaynakların kullanılmasında yönetim ve stratejinin konusu, bununla birlikte süreç yönetiminin tip derecelendirme eğitimlerine eğitim yetkisi almak isteyenlere akış şemaları ile yol göstermektedir.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü’nün akış şemaları incelendiğinde Kabin Ekibi El Kitabı (CCM) Onay Akış Diyagramı, Kargo Operasyon El Kitabı (COM) Onay Akış Diyagramı, Kontrol Pilotu (Examiner) Yetki Belgesi Verilme İş Akış Şeması, Pilot Lisanları yetki temdit (Uzatma) İşlemi İş Akış Şeması, Pilot Lisanları Tip, Kategori işlenmesi İşlemi İş Akış Şeması, Tip İntibak Eğitim Organizasyonu (TRTO) Kuruluş İş Akış Şeması, Uçuş Eğitim Organizasyonu (FTO) Kuruluş İş Akış Şeması, Uçuş Simülatörü Kullanıcı Onay Verilmesine İlişkin Esas ve Usuller Talimatı (SHT-STD) Akış Diyagramı, Validasyon Belgesi Tazimi İş Akış Şeması, Yönetici Personel Onay (Form-4) İş Akış Şemaları bulunmaktadır (web.shgm.gov.tr). Havaalanı Standartları ve Emniyeti İçin Eğitim için yetkilendirme ve eğitim verme süreci ile ilgili bir akış şeması mevcut değildir. Bu sebeple Havaalanları Dairesi Eğitim Talimatı kapsamında belirtilen eğitim ile ilgili yetkilendirme ve eğitim verme akış şeması geliştirilmiştir.

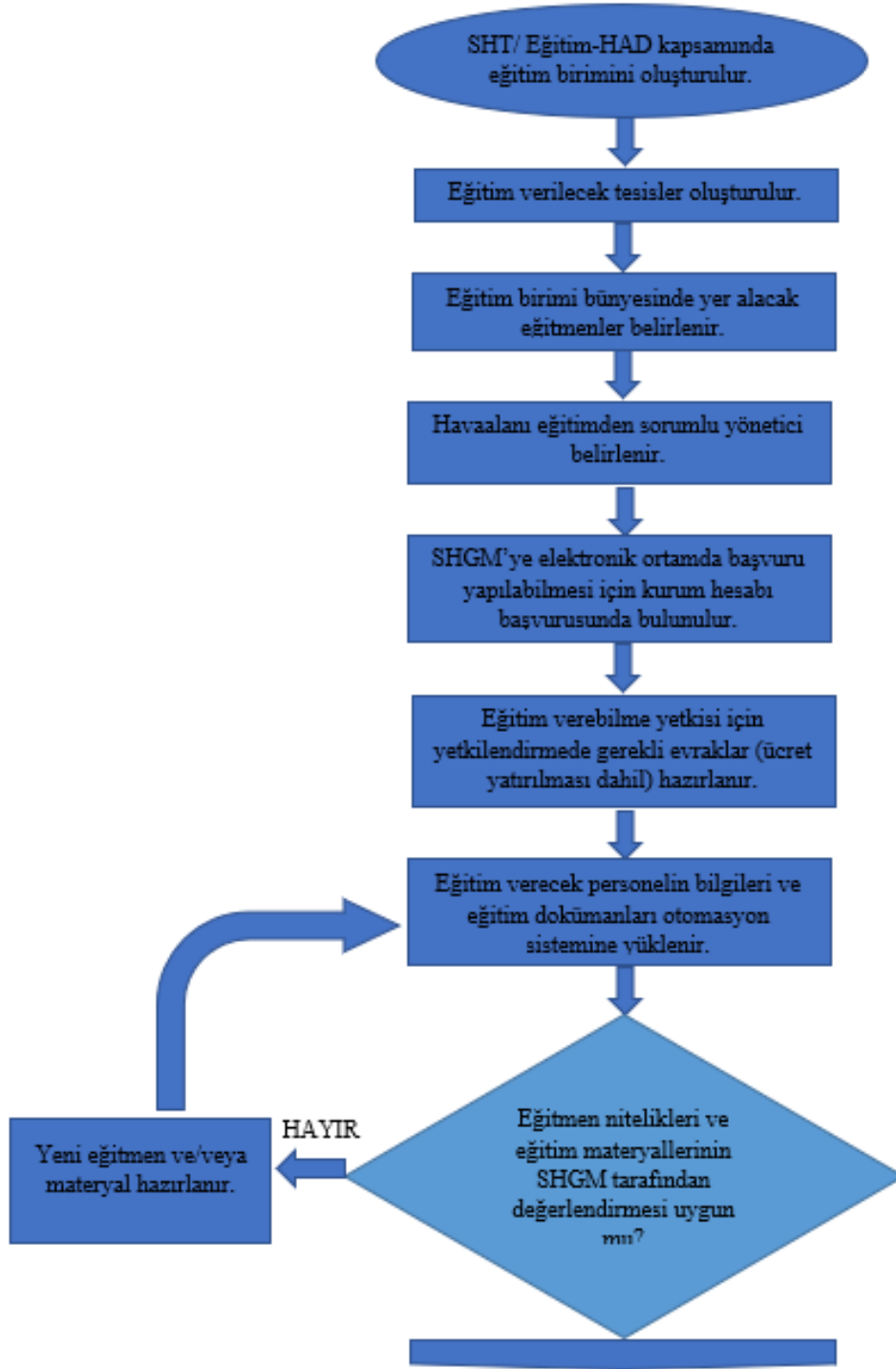
Literatür incelendiğinde Türkiye’de havaalanı personeline eğitim verebilme yetkisini alma ve eğitim verme süreci için ayrıntılı bir izlenecek yol (akış şeması) henüz geliştirilmediği görülmüştür. Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel çalışmaya başvurulmuş yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen görüşme sonuçlarının (yüz yüze, zoom) revize edilerek bir akış şeması oluşturulmuştur. İstanbul Havaalanı, Hasan Polatkan Havaalanı, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü ve ilgili akademisyenlerden alınan bilgiler uzmanların görüşleri alınarak nihai hale getirilmiş, akış şeması oluşturulurken onay süreci ile ilgili yapılması gereken bütün faaliyetler incelenmiştir.

Bu çalışmada eğitimin yetkilendirmesini etkin bir şekilde kullanarak eğitimin uygulanması için organizasyonda yapılacak olan adımları akış şeması ile geliştirerek uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda gerekli revizyonlar yapılarak hazırlanmıştır. Bu akış şeması sertifikalı eğitim verme şeklini ve yetkilendirme sürecinde yol göstermektedir.

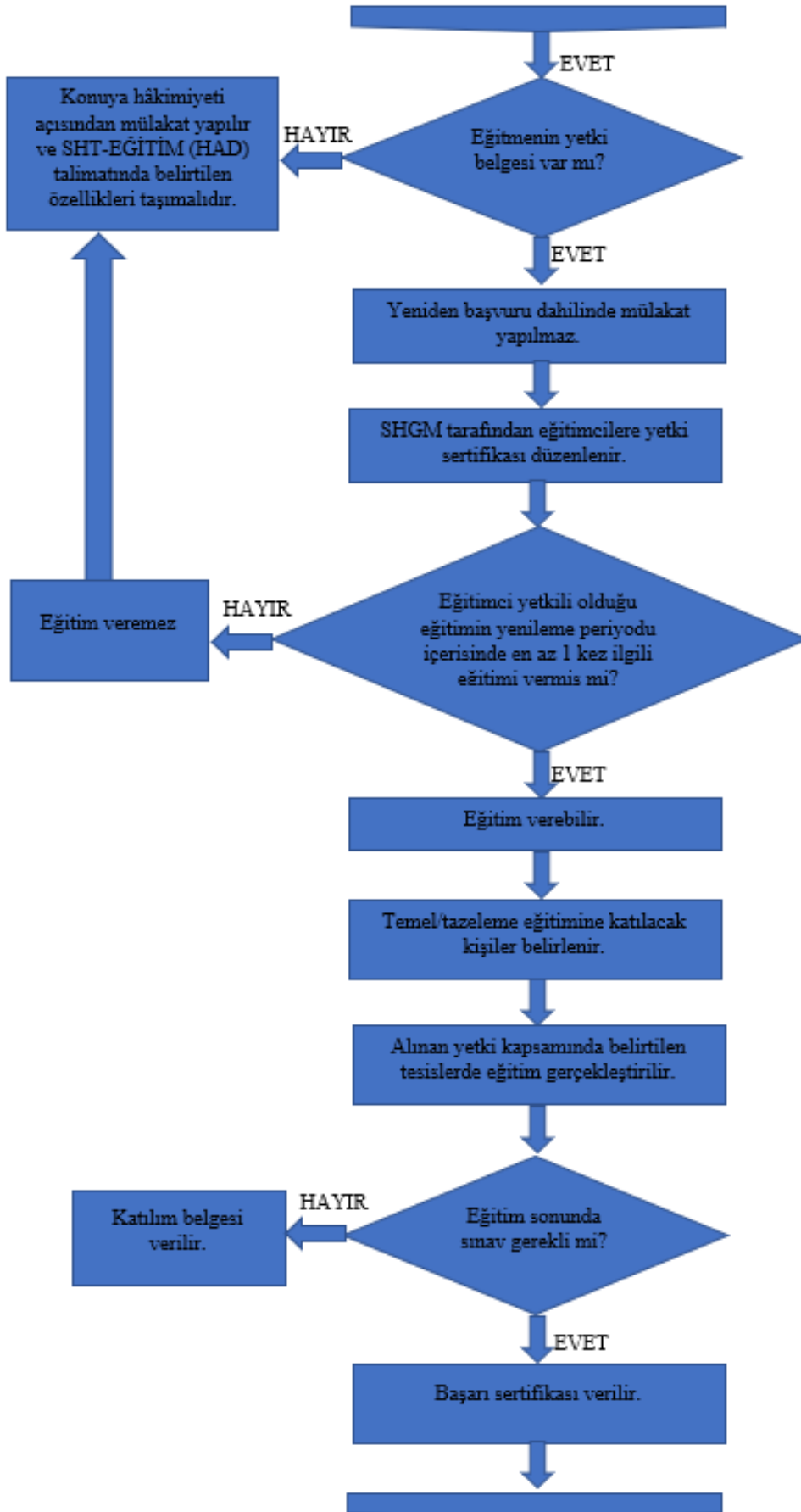
Çalışmanın başarıyla tamamlanmasının ardından araştırma sonuçlarının havacılık sektöründeki eğitim kuruluşlarına ve SHGM’ye sunulması planlanmaktadır. Bu çalışmadan beklenen diğer bir fayda eğitim yetkisi alacak kuruluşlar için sürecin nasıl işlendiğini analiz edilerek, ortaya çıkabilecek risklerin proaktif bir yaklaşımla belirlenmesi ve kurum içerisinde eğitim yetkisinin alınması ile sonrasında ve eğitim verme sürecini kısa sürede tamamlanacaktır.

2.2.Havaalanı personeline eğitim verebilme yetkisini alma ve eğitim verme akış şeması

İlk olarak Havaalanları Daire Eğitim Talimatı (SHT-EĞİTİM/HAD) talimatına göre eğitim vermesi incelenmiş ve sürecin adımları akış şeması üzerinden gösterim, Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Havaalanı Personeline Eğitim Verebilme Yetkisini Alma ve Eğitim Verme Akış Şeması

Şekil 1 (devam). Havaalanı Personeline Eğitim Verebilme Yetkisini Alma ve Eğitim Verme Akış Şeması

Şekil 1 (devam) Havaalanı Personeline Eğitim Verebilme Yetkisini Alma ve Eğitim Verme Akış Şeması

Adım 1: SHT/ Eğitim-HAD kapsamında eğitim birimini oluşturulur: Havaalanı personeline eğitim vermek için ilk adım eğitim birimini oluşturmaktır.

Adım 2: Eğitim verilecek tesisler oluşturulur: Eğitim alacak personel için gerekli eğitim tesisi oluşturulur. Sınıf ortamı, eğitim materyalleri gibi. Derse katılım günlük olarak belgelendirilmelidir.

Adım 3: Eğitim birimi bünyesinde yer alacak eğitmenler belirlenir: Eğitim kuruluşu içinde istersek SHGM ayrıca değerlendirir, bazı yeterlilikleri yerine getirmemiş olsa bile SHGM bu yetkiyi vermek isterse verebilir.

Adım 4: Havaalanı eğitimden sorumlu yönetici belirlenir: Hizmet içi eğitim verecek sivil havacılık işletmesi ile eğitim kuruluşunun, eğitimden sorumlu bir yönetici görevlendirmesi gerekmektedir. Havaalanında personelin eğitim ihtiyacından sorumludur. Havaalanı eğitim ihtiyacının karar verilmesinden sorumlu değildir. Eğitimlerin ilgili mevzuata uygun verilip verilmediğini denetlemek ve onaylamaktır.

Adım 5: Sivil Havacılık Bilgi Yönetim Sistemi (SHBYS) üzerinden elektronik ortamda başvuruda bulunulur: SHGM sitesinden “SOR” diye bir bölüm bulunmaktadır. İlgili daireye başvuruda bulunulur. Eğitim kuruluşu olmak isteyen kurum ve kuruluşlar eğitimcinin niteliklerini, eğitim belgesini, vereceği eğitimle ilgili konuyu bildirmelidir.

Adım 6: Eğitim verebilme yetkisi için yetkilendirmede gerekli evraklar hazırlanır: Eğitim sunumlar ve eğitmen sertifikaları otomasyon sistemine yüklenir.

Adım 7: Eğitmen, eğitim dokümanları için Genel Müdürlükten uygunluk yazısı alır: SHGM sisteme yüklenen dokümanları uygun görürse hem kurum adına yaptığımız yetki başvurusunu hem de eğitmen adına yaptığımız yetki başvurusunu, eğitmen adına yaptığımız yetki başvurusunu uygun gördüğünde mülakata çağırır.

Adım 8: Eğitmen daha önce eğitim verdi mi?: Eğer daha önceden eğitim vermemişse Konuya hâkimiyeti açısından mülakat yapılır ve SHT-EGİTİM (HAD) talimatında belirtilen özellikleri taşımalıdır. Bu özellikler;

*Eğitimin vereceği konuda eğitim belgesine sahip olmalı,

*Eğitim vereceği konuyla ilgili olarak en az üç yıl fiilen çalışmış olmak ve bunu belgelemek,

*Üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olmak, formasyon eğitimi almış olmak, eğitimcinin eğitimi sertifikasına sahip olmak şartlarından en az birini sağlamak,

*Ramp hizmetindeki eğitmen, akaryakıt hizmetindeki eğitmen ile Kurtarma ve Yangınla Mücadele, PAT sahalarında araç kullanma, PAT saha kontrolleri, pist yüzey şartları, apron yönetimi ve apron emniyeti eğitmeni için en az lise ve dengi olmak üzere, diğer alanlar için en az ön lisans veya veya dengi okul mezunu olmak,

*Sivil havacılık işletmesinin ve/veya eğitim kuruluşunun ilk defa vereceği eğitim konusu, eğitimci yeterlilikleri ve eğitimcinin konuyla ilgili tecrübesi doğrultusunda Genel Müdürlükçe ayrıca değerlendirilir.

Adım 9: SHGM tarafından eğitimcilere sertifika düzenlenir: Eğitimciler için düzenlenecek sertifika üzerinde eğitim kuruluşunun adı, eğitimcinin adı, yetki verilen eğitimlerin adı ve yetkilendirme tarihi de dâhil Genel Müdürlükçe belirlenecek formattaki bilgiler yer alır.

Adım 10: Eğitmen son 3 yılda eğitim düzenlemiş mi? Eğer son üç yılda eğitim vermemişse eğitmenin yetkisi düşer ve yetkilendirme aşamasına geri döner.

Adım 10: Eğitim verebilir: Bu özellikler Eğitmen daha öncesinde farklı bir kuruluştaki yetkilendirildiği bir konuda eğitim başvurusu yapmışsa tekrar mülakata alınmaz. Eğitmen yetki başvurusunda bu eğitmen yüksek öğrenim kurumlarında konusuna dair eğitim vermiş biri ise bu kişilerden bazı nitelikler düşer, eğitim almış olduğuna dair sertifikalar, konuyla ilgili ve tecrübesine dair tecrübe yazısı gibi nitelikler istemez. Eğitmen olması için bunlardan istisna tutulabilir.

Adım 11: Temel/tazeleme eğitimine katılacak kişiler belirlenir: Bir havaalanı işleticisi olarak eğitime katılacak kişiler belirlenmelidir.

Adım 12: Eğitim sonunda sınav gerekli mi? Her eğitim için sınav gerekli değildir. Yöneticilerin eğitimlerinin sonunda sınav olmamaktadır. Eğitim sonu değerlendirme zorunlu ise sınav yapılır ve başarı belgesi düzenlenir. Eğitim sonunda sınav yapılmaz ise katılım belgesi düzenlenir.

Adım 13: Eğitim kuruluşu, eğitmenin ayrıldığına ilişkin bilgi verir: Eğitimcinin, eğitim kuruluşundan ayrılması durumunda, ayrıldığı eğitim kuruluşu, ayrılış tarihinden itibaren en geç 30 gün içerisinde Genel Müdürlüğü bilgilendirir.

Adım 14: Yetki alınan eğitmenin havaalanı personeline eğitim verilebilme yetkisi sona erer.

3. Sonuç

Küreselleşme ve yoğun yaşanan teknoloji ile birlikte bilgilerin işletmeler açısından uygulanmasında değişiklikler yaşanabilmektedir. Bu değişim insan kaynakları yönetiminde olmakta ve tüm çalışanların sürekli olarak bilgilendirilmesi, hizmet içi eğitimlerinin önemini arttırmakta ve riski azalmaktadır.

Havacılık sektörü, insan kaynakları açısından önemlidir. Havaalanı personelinin niteliksiz olarak hizmet sektöründe çalışması risk yaratabilmekte, zorluk yaşamaması açısından insan kaynağı gerekmektedir. Bu nedenle hizmet içi eğitimle doğrudan bir etkiye sahiptir. Eğitim her işletme için olması gereken bir unsurdur. Türkiye’de hizmet içi eğitimlerin sağlanmasında zorlukla karşılaşılabilen ve personelin eğitim almasında gecikmeler yaşanabilmektedir. Bu karmaşıklığın çözülmesi için kurum içerisinde eğitim yetkisi alınıp kendi personeline eğitim verilmesinde hızlandırılmasına öncelik verilmiştir.

Bir eğitim kuruluşunun yapması gereken işlemler, bir havaalanının yapması gerektiği işlemlerin tümünü kapsamaktadır. Eğitim kuruluşu daha fazla gereklilikleri yerine getirmektedir.

Bu çalışma, bir havaalanı personelinin eğitim ihtiyacının nasıl karşılanması gerektiğini göstermektedir. Bunu bir eğitim bünyesinde eğitim kuruluşu oluşturarak hem kurum içi eğitim verebilir hem kurum dışından eğitim almak isteyen insanlara da yön göstermektedir. Eğitim yetkisi alma ve eğitim vermeye ilişkin akış şeması uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmiş ve eğitim vermesi için yetkilendirilmiştir. Havacılık dairesi talimatında ilgili adımların haritası çıkarılmış ve diğer kuruluşlara model olabilecek bir akış şeması haline gelmiştir.

Akış şemalarının geliştirilmesi, havacılık sektörüne öncülük etmesi sağlanarak kurumsal kaynakların doğru kullanılması ve bu sayede insan kaynaklarının etkinliği ve verimliliğini en üst düzeyde tutulması amaçlanmaktadır. Eğitimlerin kuruma özel akış şemasının geliştirilmesi benzer uygulamalar açısından farkındalık yaratması son derece önemlidir. Sistem içerisindeki karmaşıklığı azaltarak eğitim verilmesi gereken personelin bilgilerinin güncellenmesi için zaman kaybetmemesini engelleyecektir.

Bilgilendirme

Bu çalışma 28. Ulusal Ergonomi Kongresi’nde sunulmuştur.

Referanslar

Acarbay, C. (2016). Havacılık Hizmetiçi Eğitiminde Uzaktan Eğitim. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 148-161.

- Atasoy, V. E. (2016, Ağustos). Bir Uçuş Eğitimi Organizasyonunun Üretkenliğine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Pilotaj Anabilim Dalı.
- Benligiray, S., & Kurt, Y. (2016, Mayıs 23-25). Havacılık Sektöründe Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Rolü: Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etme. Proceedings of SOCIOINT 2016 3rd International Conference on Education, Social Sciences and Humanities. İstanbul, Turkey.
- Can, İ. (2008). Havacılık Güvenliği Açısından İnsan Kaynakları Yönetimi ve THY Teknik A.Ş.'nde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı.
- Doğan Merih, Y., & Kömürcü, N. (2015). Perinatal Hemşirelik Uygulamalarına İlişkin Akış Şemalarının Geliştirilmesi ve Kliniğe Uyarlanması. Zeynep Kamil Tıp Bülteni, 46(2), 51-58.
- Erkeskin, M. (2001). Türk Hava Yolları Eğitim Merkezinde Eğitim Teknolojisi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(3).
- Gürgün, A. P., Koç, K., & Atabay, Ş. (2022). Yapı Bilgi Modellemesi Kullanımının Sürdürülebilir Yeşil Bina Projeleri Üzerine Etkileri. Teknik Dergi, 33(3), 11857-11886.
- İşler, H., Demir, B., & Üstün, S. Türkiye'de Havacılık Sektöründe İstihdam ve Mesleki-Teknik Eğitim Sorunları.
- Karaer, H. (2020). Nicel Analiz Problemlerinin Öğretiminde Akış Şemalarının Kullanılmasına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 201-225.
- Kaya, A., & Kartal, M. (2021). Havalimanı Güvenlik Yönetiminde Teknoloji ve İnsan. Journal of Aviation, 5(2), 298-309.
- Koç, F., Koç, G. G., & Kokangül, A. (2015). Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Organizasyon Şeması Optimizasyonu ve Simülasyonu: Hazırlık Aşaması. Cukurova Medical Journal, 40(3), 547-554.
- Korul, V., & Küçükönel, H. (2003). Türk Sivil Havacılık Sisteminin Yapısal Analizi. Ege Academic Review, 3(1), 24-38.
- Küçük Yılmaz, A., & Yazgan, E. (2018). Corporate performance management: process of organizational-tailored flow chart. Uçak Mühendisliği ve Havacılık Teknolojisi, 90(9), 1346-1354.
- Küçük Yılmaz, A., & Yazgan, E. (2018). Corporate performance management: process of organizational-tailored flow chart. Aircraft Engineering and Aerospace Technology, 1394-1402.
- Küçükönel, H., & Korul, V. (2002). Havayolu İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi.
- Odabaşoğlu, Ş., & Eryılmaz, İ. (2019). Sivil Havacılık Alanında Yapılacak Eğitim Yatırımlarının Uzun Dönemde Fayda/Maliyet Projeksiyonu. 4. Uluslararası Havacılık İşletmeciliği Konferansı. Ankara.
- SHGM. (2018, Haziran 27). HAVAALANLARI DAİRESİ EĞİTİM TALİMATI (SHT-EĞİTİM/HAD). Madde 1. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü.
- SHGM. (2022). Eğitim Kuruluşları. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü: <https://web.shgm.gov.tr/tr/havacilik-isletmeleri/2067-yetkili-havacilik-egitim-kuruluslari>
- Tabancalı, E., & Korumaz, M. (2014). Eğitim Örgütlerinde Yetenek Yönetimi. International Journal of Academic Social Science Studies, 139-156.
- Usta, S., Gençoğlu, S., & Gençoğlu, C. (2019). Sulama Otomasyonu Sistemlerinin Tasarımında Kullanılabilecek İş Akış Şemalarının Oluşturulması. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1014-1020.
- web.shgm.gov.tr. (2022).
- Yalçın, T. (2017, Eylül). Havalimanı Yolcu Terminallerinde Mekansal Deneyim Haritalaması: Bir Yolculuk, İki Havalimanı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Yazgan, E., & Küçük Yılmaz, A. (2018). Designing flow chart for aircraft type training in aviation training process management. Aircraft Engineering and Aerospace Technology, 1346-1354.